

Воронова Т. О.

Воронова Тетяна Олександрівна, творчий аспірант кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (Київ, Україна).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1126-5779>

ОПЕРА ЛЕВКА КОЛОДУБА «ПОЕТ»

ЯК ВЕКТОР РЕЖИСЕРСЬКОЇ АКТУАЛІЗАЦІЇ

ОБРАЗУ КОБЗАРЯ В РЕАЛІЯХ УКРАЇНСЬКОГО СЬОГОДЕННЯ

Розглянуто творчі та ідейні передумови режисерських звернень до опери Л. Колодуба «Поет». З'ясовано причини потреби нового наукового і творчого осмислення опери в соціокультурних реаліях сучасної України. Визначено **наукову новизну дослідження**, яка полягає в оригінальному концептуальному баченні оновлення вистави відповідно до вимог сьогодення на підґрунті синтезу наукових і творчих досягнень знакових постатей в Україні та за кордоном. Окреслено **мету розвідки** – необхідність нових прочитань опери «Поет» Л. Колодуба як ідейно цілісного твору, що позбавлений пафосу радянської доби й канонізації Кобзаря як «надлюдини», котрій не властиві романтичні переживання. Обрано **методи вивчення** теми: для визначення впливу світових соціокультурних процесів на музичний театр України – системно-аналітичний; для осягнення творчого доробку Л. Колодуба – біографічний; для аналізу музичної драматургії твору – жанрово-стилістичний; для порівняння режисерських утілень опери – інтерпретаційний; для створення власної концепції мистецького проєкту – експериментального моделювання.

Отримано **основні результати дослідження** й зроблено висновки, що полягають у наступному. Тривала перерва між часом написання опери «Поет» (1984–1988 рр.) і її першим сценічним прочитанням (2001 р.) пов'язана з причинами суб'єктивного характеру, обумовленими неузгодженістю дій між музичними театрами України. З точки зору композиторського задуму твір – однозначно новий погляд на образ Тараса Шевченка. Л. Колодуб фактично винайшов новий жанр музичного театру – «біографічну оперу». Її багатогранність може бути розцінена як спроба композитора «оживити» класика і наблизити його до сприймання глядачем. Порівняльний аналіз утілень опери в Харківському національному академічному театрі опери та балету імені М. Лисенка та Національній філармонії України дозволив визначити відмінності режисерських підходів у вирішенні мізансцен, обумовлені традиційною (театральна сцена у Харкові) та нетрадиційною (концертний зал у Києві, у минулому – приміщення для балів Дому купецького зібрання) локаціями. Спрогнозовано власне концептуальне бачення авторкою мистецького проєкту – опери «Поет» Л. Колодуба, яке передбачає застосування у режисерському задумі новітніх досягнень наукової думки та оригінальних творчих знахідок провідних представників музичного театру України й зарубіжжя.

Ключові слова: творчість Л. Колодуба, опера «Поет», музична драматургія, режисерські втілення.

Постановка проблеми. Період кінця ХХ – початку ХХІ століть позначився впливом на український музичний театр глобалізаційно-інтеграційних процесів, що проявилось у значному переважанні зарубіжного репертуару над вітчизняним як можливої соціокультурної трансформації ідентичності української нації. Транснаціоналізація та самоідентифікація як дві протилежні тенденції розвитку культури і мистецтва в Україні потребують обережних підходів, – важливо не втратити вітчизняних досягнень, поступово інтегруючись у світовий простір.

Українське суспільство переживає нині пору націєтворчого «збирання» та усвідомлення себе як невід'ємної частки європейської культури. Цей процес тривалий і вимагає певної виваженості у виборі форми подачі мистецької думки. Його ускладнюють такі фактори, як багаторічне культивування образу Тараса Шевченка немов «протогероя» української культури, позбавленого рис звичайної людини свого часу та місця народження. Нині, коли молодь здебільшого орієнтується на сучасну попкультуру, Тарас Шевченко постає «архаїчним батьком нації» або ще гірше – персонажем коміксу про порятунок народу, як приклад нещодавньої реалізації у кінопрокаті екшн-фільму «Тарас. Повернення» Олександра Денисенка. Покоління Z – це юнаки й дівчата, котрі мислять інакше, вони чутливі до будь-яких проявів моралізаторства й фальші, при цьому навіть найменше нав'язування мистецької ідеї автоматично потрапляє у так звану «буферну зону». Народжені після здобуття незалежності, особливо покоління початку 2000-х років, вони вже не заучують рядки «Заповіту» як безликий текст, – їхній національний герой не сприйматиметься вартим наслідування, якщо буде позбавлений людських, особистісних рис.

У цьому контексті перед митцями постає завдання створення національної опери, герой якої був би видатною постаттю в історії українського народу і надихав прийдешнє покоління присвятити себе служінню Батьківщині. Таким твором стала опера Л. Колодуба «Поет» на лібрето О. Біляцького та З. Сагалова, що являє собою масштабне полотно з 29-ти картин, стрижнем яких є образ Кобзаря різного віку, втілено його почуття, переживання, мрії, сподівання. З огляду на це можна констатувати попит на переосмислення постаті Тараса Шевченка у сучасних соціокультурних реаліях загалом і необхідність її об'єктивації зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду особливостей формування культурної ідентичності української нації під впливом світових глобалізаційно-інтеграційних процесів присвятив статтю В. Дудник¹. Особливості ментального сприйняття сучасною українською молоддю творів мистецтва в контексті її національної та етнічної ідентичності досліджені І. Вільчинською². Зміна ідейно-естетичної парадигми мистецтва початку нового тисячоліття проаналізована: Б. Сютюю³ із визначенням концепту музичної творчості та М. Черкашиною-Губаренко⁴ з окресленням шляхів оновлення оперного театру. До слова, мистецтвознавиця уже

---

¹ Дудник В. Взаємозв'язок загальнонаціонального культурного простору з національною ідентичністю у контексті глобалізаційних світових процесів // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2012. № 4(17). С. 129–138.

² Вільчинська І. Етнічна та національна ідентичність сучасної української молоді: автореф. дис. ... кандидата політичних наук. 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство / Київський національний університет будівництва та архітектури. Київ, 2002. 16 с.

³ Сютю Б. Глобалізаційні процеси та музична творчість на межі третього тисячоліття // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 258–277.

⁴ Черкашина-Губаренко М. Європейський оперний театр нового тисячоліття: шляхи оновлення // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2008. № 1. С. 118–125.

зверталася до творчості Великого Кобзаря, будучи авторкою лібрето опери-ораторії «Згадайте, братія моя» В. Губаренка.

Огляд музично-драматичних творів Л. Колодуба як передумови звернення до оперного жанру здійснений М. Загайкевич¹. Місце опери «Поет» у творчому доробку митця, характерні ознаки її музичної драматургії визначила І. Сікорська². Функції хору в контексті музичного вирішення масових сцен опери дослідила Н. Белік³.

Аналітичний розбір утілення опери «Поет» Л. Колодуба на сцені Харківського національного академічного театру опери та балету імені М. Лисенка (далі – ХНАТОБ, 2001) провели: Н. Белік-Золотарьова⁴, Ю. Величко⁵, І. Румянцева⁶, І. Сікорська⁷ та інші, чий враження увійшли у колективні відгуки⁸ на виставу. Особливості режисерських підходів до постановки опери в умовах Національної філармонії України висвітлені в театральних рецензіях Н. Білан⁹, В. Кузик¹⁰, Л. Олійник¹¹, анотації І. Даць¹² до прем'єри. Трансляції радіомовної версії опери «Поет» корифея української музичної культури Л. Колодуба на 78 країн світу із центрального офісу Європейської телерадіомовної спілки в Женеві у контексті одного із найпрестижніших світових проєктів «Оперний сезон» (2011) присвячено публікацію О. Голинської¹³.

На жаль, слід констатувати, що у науковій царині ґрунтовні дослідження сценічного життя даної опери відсутні. Тож вона ще потребує творчого й аналітичного осмислення в умовах нової парадигматики українського театального мистецтва.

Аналітичним матеріалом статті стали сценічні втілення опери «Поет» Л. Колодуба: у ХНАТОБ ім. М. Лисенка (2001 р.) у співдружності диригента-постановника В. Куценка, режисера-постановника Л. Куколєва, художника-постановника Н. Швець та у Національній філармонії України (2004 р.) у співтворчості

¹ Загайкевич М. Левко Колодуб. Київ: Музична Україна, 1973. 58 с.

² Сікорська І. Музично-театральна творчість Левка Колодуба // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 69–82.

³ Белік І. Оперно-хорова творчість Л. Колодуба на прикладах з опери «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 82–94.

⁴ Белік-Золотарьова Н. Постаць митця в часопросторі хорових сцен опери Л. Колодуба «Поет» // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. праць ХНУМ ім. П. І. Котляревського. Вип. 24. Постаць митця у художньому просторі міста. Харків, 2009. С. 97–104.

⁵ Величко Ю. Присвячено Кобзареві // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 104–106.

⁶ Румянцева І. С думой о Тарасе // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 95, 96.

⁷ Сікорська І. «Поет» – почерком Левка Колодуба // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 101–104.

⁸ Відгуки на постановку опери Левка Колодуба «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 106–111.

⁹ Білан Н. Театральна Шевченкіана // Українська культура. 2004. № 4(941). С. 11, 12.

¹⁰ Кузик В. Шлях до Пророка довжиною у 20 років // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 96–100.

¹¹ Олійник Л. Опера про Тараса Шевченка // Українська музична газета. 2004. № 2(52). С. 2.

¹² Даць І. Про оперу «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 100, 101.

¹³ Голинська О. Українську музику слухатиме світ // Культура і життя. 2011. № 38. С. 7.

диригента-постановника І. Гамкала, режисера-постановника М. Гамкала, художника-постановника С. Лукашева.

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність нових прочитань опери «Поет» Л. Колодуба як ідейно-цілісного твору.

Завдання дослідження:

- 1) з'ясувати причини багаторічних труднощів щодо сценічного втілення опери;
- 2) проаналізувати особливості драматургічної і музичної складових опери;
- 3) розглянути режисерські версії втілення вистав у ХНАТОБ ім. М. Лисенка та в Національній філармонії України, визначити їхні концептуальні відмінності;
- 4) окреслити власне концептуальне бачення майбутнього режисерського задуму опери.

Нагадаємо **методи дослідження:** системно-аналітичний, біографічний, жанрово-стилістичний, інтерпретаційний та експериментальне моделювання.

Виклад основного матеріалу. Л. Колодуб – український класик ХХ–ХХІ століть. Композитор, як більшість видатних митців, тонко відчував і передчував ідеологічні процеси свого часу. Оперу написано в період з 1984 до 1988 року. Ось що сказав у інтерв'ю «Дзеркалу тижня» сам автор: «Не один мій твір пройшов колами поневірянь і казусів. Спочатку оперу («Поет». – Т. В.) узявся ставити Дніпропетровський оперний театр, були визначені виконавці, замовлена сценографія. У Києві оперою зацікавилися в Музичному дитячому театрі на Подолі, теж вирішили ставити. Врешті, зацікавився головний оперний театр у Києві, узяв твір до постановки. У Дніпропетровську страшенно образилися, сказали: “Ми не будемо з Києвом змагатися, у нас нема таких засобів”. У Музичному дитячому театрі теж дали задній хід. Узявся ставити Степан Турчак, процес запустили у квітні 1988 року. Директором театру тоді був Лев Венедиктов, нині головний хормейстер, людина надзвичайно високої культури. Була скомпонована творча група. Але влітку Степан Турчак пішов із життя, цілком помінялося керівництво театру, художнім керівником, головним режисером став Дмитро Гнатюк. Виник опір, напевно, через таке міркування: якщо оперу про Шевченка та ще й у театрі імені Шевченка ставитиме запланований Турчаком високопрофесійний режисер, то вдала постановка надалі “висітиме тягарем” (усе своє. – Т. В.) творче життя; тобто потім соромно буде ставити інші вистави гірше, опускатися нижче певного рівня. Дмитро Гнатюк зробив усе, аби вистави не було: зібрав художню раду, на якій режисер Ірина Молостова сказала: “Я говоритиму коротко. Якби мені доручили цей матеріал, я б з радістю взялась, а зараз перепрошую... у мене репетиція”. І пішла. Слово узяв Гнатюк: “Ви знаєте, опера дуже складна вокально. У нас нема такого баритона, який зміг би провести головну партію”»¹.

При зверненні до партитури опери справді було виявлено ряд факторів, що ускладнюють постановку, а саме: об'єм задіяних творчих засобів – великі хори, ансамблі, широта використання оркестрової палітри; відсутність єдності часу, місця та дії; складність образу й вокальної партії Поета.

Існує редакція партитури для духового оркестру, здійснена самим автором. Її виконав у Національній філармонії Державний духовий оркестр України під орудою О. Роцака, що є явищем незвичним у музичній практиці. Зазвичай можливості духового оркестру обмежуються жанрами військової і розважальної музики. Але композитор зламав усі стереотипи. Будучи знавцем і новатором аранжування, він переробив партитуру так, що духовий оркестр за тембровою палітрою не поступався симфонічному.

---

¹ Інтерв'ю композитора Л. Колодуба // URL: https://zn.ua/ukr/ART/pobachiti_muziku_kompozitor_levko_kolodub_ne_odin_miy_tvir_proyshov_kolami_poneviryan_i_kazusiv.html (дата звернення: 28.09.2021).

Каталізатором написання опери «Поет» для Л. Колодуба стала переглянута у Харківському драматичному театрі імені Т. Г. Шевченка вистава місцевих драматургів О. Беляцького та З. Сагалова «Шлях» (1984), яка викликала значний мистецький резонанс. То була драматична оповідь про нелегкий доленосний шлях Великого Кобзаря, перед очима якого в останню передсмертну ніч проходять важливі епізоди особистого життя та героїв його творів. У драматургії вистави композитор побачив оригінальний задум майбутньої опери, запропонувавши О. Беляцькому та З. Сагалову переробити текст п'єси у лібрето. Автори переосмислили твір у руслі оперного жанру, залишивши в ньому лише найдраматичніші миті життя поета для розкриття його внутрішнього світу.

Спираючись на новостворене лібрето, Л. Колодуб за основний принцип драматургічного розвитку опери обирає швидко зміну різних за обсягом контрастних тем. Побудована із 29 окремих картин, опера в цілому не має єдиного сюжету. Але кожна картина являє собою цілком завершений музично-драматичний фрагмент. Усі вони, логічно пов'язані між собою, й утворюють загальну картину сценічної оповіді.

Жанр опери автори визначили як трагічну фантазмагорію, де минуле представлене у пліні фантастичних спогадів-видінь Поета. Жебрацьке дитинство, злидні на панщині, роки солдатчини, тривалі знуцання над державним злочинцем, кохання княжни Репніної і відмова від нього. Для загострення конфлікту Поета і влади композитор чітко розділив учасників сценічної дії на два протилежних табори: позитивних (студенти, друзі Поета, кайданники, народ, Оксана та княжна Репніна) та негативних (улани, дами і кавалери, пани і пані, чорні схимники, жандарми, Імператор) персонажів. Це вплинуло і на розподіл часопростору музичного твору, ознаками образно-інтонаційної драматургії якого стали принципово різні музичні засоби. Позитивних героїв, що випромінюють любов і співчуття до Поета, характеризують розгорнуті мелодичні побудови, інтонації народних пісень, думний лад; негативних – структури речитативного плану, неприродний ритм, тональна нестійкість.

Завдяки прийому трансформації історичних осіб в образи-символи творів Шевченка (Оксани – у Музу й Катерину, Імператора – в офіцера-улана, батька-командира; панства – у хижих звірів і потвор) в опері виникає непорушна єдність реальних людей і вигаданих персонажів, що створюють галерею музичних портретів-характеристик дійових осіб. Великого значення у розвитку музичної драматургії твору набувають лейтмотиви-символи, серед яких центральне місце посідає «Заповіт», що пронизує всю оперу.

Різноманітні функції хору на певних етапах музичної драматургії опери демонструють модифікацію долі Поета. Тут хор виступає багатопланово: як активний учасник подій, як коментатор, як темброва барва.

Поверхневий погляд провокує на прочитання образу Поета як мученика, адже в опері є алюзії до Ісуса Христа, Яна Гуса, що помирають за свої ідеї. Проте не менш важливими є жіночі образи, які проходять крізь життя Тараса Шевченка, залишивши у ньому слід... Ось як влучно описує Ірина Даць його передсмертні спогади: «...як марево, як спогад про кохання і творчість – його муза – Оксаночка. Чи то тендітна грецька олімпійка? Ні! То українська муза із простого коріння, муза Правди!» (з анотації прем'єри опери 2004 року).

Образ Оксани тісно переплетений мелодизмом та емоційним станом з образами Катерини, княжни Репніної. Остання любить жертвовно і безкорисливо, але Він не приймає її почуттів через страх зашкодити статусу коханої у суспільстві. Така об'ємність композиторського й літературного задумів може бути пояснена спробою Л. Колодуба наблизити оперу до вже нашумілої цілком реалістичної драматичної вистави «Шлях» З. Сагалова й О. Беляцького.

Розглянемо режисерське втілення музичної драматургії опери у різних локаціях: традиційній, на сцені ХНАТОБ ім. М. Лисенка (2001 р.) та нетрадиційній, в умовах концертного залу Національної філармонії України. Харківська версія вибудована як трагічна фантазмагорія передсмертних спогадів Поета. Сам композитор відзначає сюрреалістичний ухил цього прочитання. Наприклад, є сцена, у якій Поет перебуває одночасно в трьох часових вимірах, тобто на сцені одночасно співають три баритона!

Але композитор йде далі за лібретистів, використовуючи жанрову стилістику танцю, наприклад полонезу, народної пісні, та мелодекламаційність шевченківської поезії. Завдяки творчій співпраці членів постановочної групи у Харківській опері, при виробленні концептуального бачення вистави та його суворого дотримання під час утілення вдалося досягти органічного поєднання всіх складових видовища. Ретельно розроблені Л. Куколевим мізансцени враховували узгодженість сценографічного оформлення з історично достовірними костюмами Н. Швець. Цілісність вистави обумовлювали масові хоріві й балетні сцени, які чергувалися з показом психологічно деталізованих вокально-сценічних образів.

Для органічного експонування реальних людей та уявних персонажів творів Шевченка були застосовані засоби кінопроекції. Це дозволило зібрати окремі картини в єдине ціле з логічним обґрунтуванням розвитку подій.

Завдяки правильно окресленим і донесеним до відома творчого, допоміжного й технічного складів постановочної групи завданням була подолана деяка статичність дії опери з відсутністю сюжету у звичному розумінні, зумовлена особливостями новаторських лібрето і партитури. Прем'єрний успіх вистави сприяв її укоріненню в репертуарі театру, в якому вона перебувала багато років.

Друге сценічне втілення опери, здійснене в Національній філармонії України, являє собою приклад оригінального підходу постановників до показу театральної версії вистави в нетрадиційній локації концертного залу, не розрахованого на масштабне полотно. Відсутність оркестрової ями та невелика за розміром сцена спонукали диригента І. Гамкала розмістити духовий оркестр у перших рядах партеру та диригувати, стоячи спиною до оркестрантів і обличчям до співаків. Креативність режисера М. Гамкала проявилася у винахідливому розташуванні хору під керівництвом Д. Радика не тільки на сцені, а й у різних куточках залу та на балконі. Такий інтерактивний прийом дав змогу глядачеві відчувати себе учасником подій. Сценографія художника С. Лукашева допомогла пов'язати різні сценічні майданчики концертного залу в єдине театральне видовище, сприяючи створенню співаками-акторами синтетичних вокально-сценічних образів. Успіх вистави засвідчив, що новаторське рішення експериментальної концепції твору було знайдено.

Враховуючи режисерський досвід інтерпретації опери «Поет» Л. Колодуба у Харкові та Києві, виходячи з особливостей українських реалій сьогодення, обумовлених зміною парадигматики театрального мистецтва, авторка статті виробила власне концептуальне бачення творчого мистецького проєкту. То що ж матиме сенс у сучасному трактуванні?

Об'ємний образ Поета, що звертається до українців XXI століття своїми творами як живий класик прямою, простою мовою. З точки зору режисури не можна оминати увагою можливості театрального простору, світлового та мультимедійного наповнення, що здатне легко переносити глядача в часопросторі. Не менш цінним джерелом, ймовірно, декоративним ресурсом може слугувати живопис Тараса Шевченка. Поет протягом усього буремного життя писав полотна, ескізи, офорти, нариси місць перебування. За допомогою сучасних комп'ютерних програм (фоторедакторів) можна ключовими фрагментами або цілісно у тривимірному просторі оживити такі відомі шедеври молодого художника, як «Катерина», «Пожежа в степу», «Хата у Кирилівці»,

«Кос-Арал»... Не менш важливими є й вокально-пластичні сцени, трактування хорів. Режисерські мізансцени повинні бути динамічними, психологічно ґрунтовно розробленими, спиратися на новітні досягнення наукової думки та оригінальні творчі знахідки провідних діячів музичного театру України і зарубіжжя.

Пошук нового синтезу різноманітних засобів виразності у масових хорових і балетних сценах, його тяжіння до синкретизму у відповідності з сучасними тенденціями оперної режисури сприятиме створенню художньо цілісного видовища, орієнтованого на різні соціальні та вікові верстви населення.

Висновки

1. Тривала перерва між часом написання Л. Колодубом опери «Поет» (1984–1988) та її першим сценічним прочитанням (2001) пов'язана з причинами суб'єктивного характеру, обумовленими неузгодженістю дій між музичними театрами України.

2. Опера «Поет» із точки зору композиторського задуму – однозначно новий погляд на образ Тараса Шевченка. Цим твором композитор фактично винайшов новий жанр музичного театру – «біографічну оперу». Її багатогранність може бути розцінена як спроба автора «оживити» класика і наблизити його до сприймання глядачем. У такому ключі опус дає великий спектр можливостей режисерського прочитання та може жити активним репертуарним, ідеологічно правдивим життям на оперних майданчиках України та зарубіжжя.

3. Порівняльний аналіз утілень опери в ХНАТОБ ім. М. Лисенка та Національній філармонії України дозволяє визначити відмінності режисерських підходів у вирішенні мізансцен, обумовлені традиційною (театральна сцена у Харкові) та нетрадиційною (концертний зал у Києві, у минулому – приміщення для балів) локаціями.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2021 року

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ

1. Белік Н. Оперно-хорова творчість Л. Колодуба на прикладах з опери «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 82–94.
2. Белік-Золотарьова Н. Постать митця в часопросторі хорових сцен опери Л. Колодуба «Поет» // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наукових праць ХНУМ ім. П. Котляревського. Вип. 24. Постать митця у художньому просторі міста. Харків, 2009. С. 97–104.
3. Білан Н. Театральна Шевченкіана // Українська культура. 2004. № 4(941). С. 11, 12.
4. Величко Ю. Присвячено Кобзареві // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 104–106.
5. Вільчинська І. Ю. Етнічна та національна ідентичність сучасної української молоді: автореф. дис. ... кандидата політичних наук. 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство / Київський національний університет будівництва та архітектури. 2002. 16 с.
6. Відгуки на постановку опери Левка Колодуба «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 106–111.
7. Голинська О. Українську музику слухатиме світ // Культура і життя, 2011. С. 7.
8. Дудник В. О. Взаємозв'язок загальнонаціонального культурного простору з національною ідентичністю у контексті глобалізаційних світових процесів // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2012. № 4(17). С. 129–138.
9. Загайкевич М. Левко Колодуб. Київ: Музична Україна, 1973. 58 с.
10. Інтерв'ю композитора Левка Колодуба // URL: https://zn.ua/ukr/ART/pobachiti_muziku_kompozitor_levko_kolodub_ne_odin_miy_tvir_proyshiv_kolami_poneviryan_i_kazusiv.html (дата звернення: 28.09.2021).

11. Кузик В. Шлях до Пророка довжиною у 20 років // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 96–100.
12. Олійник Л. Опера про Тараса Шевченка // Українська музична газета. 2004. № 2(52). С. 2.
13. Про оперу «Поет» // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 100, 101.
14. Румянцева И. С думой о Тарасе // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 95, 96.
15. Сікорська І. Музично-театральна творчість Левка Колодуба // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 69–82.
16. Сікорська І. «Поет» – почерком Левка Колодуба // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 101–104.
17. Сюта Б. Глобалізаційні процеси та музична творчість на межі третього тисячоліття // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 50. Левко Колодуб: сторінки творчості (статті, дослідження, спогади). Київ, 2006. С. 258–277.
18. Черкашина-Губаренко М. Р. Європейський оперний театр нового тисячоліття: шляхи оновлення // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2008. № 1. С. 118–125.

REFERENCES

1. Belik, N. (2006). Opera and choral creativity of L. Kolodub on examples from the Opera "poet" [Оперно-хорової творчості Л. Колодуба на прикладах з опери «Поет»] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 82-94 [in Ukrainian].
2. Belik-Zolotareva, N. (2009). The figure of the artist in the time space of choral scenes of L. Kolodub's opera "The Poet" [Postat myttsia v chasoprostori khorovykh stsen opery L. Koloduba «Poet»] Problems of interaction of art, pedagogy and theory and practice of Education: collection of scientific works of the Kharkiv State University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky. Issue 24. the figure of the artist in the artistic space of the city. Kharkiv, P. 97-104 [in Ukrainian].
3. Bilan, N. (2004). Teatralnaya Shevchenkiana [Teatralna Shevchenkiana] Ukrainska Kultura, No. 4 (941). P. 11-12.
4. Velichko, Yu. (2006) dedicated to Kobzar [Prysviacheno Kobzarevi] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 104-106 [in Ukrainian].
5. Vilchinskaya, I. (2002). Ethnic and national identity of modern Ukrainian youth: abstract of the dissertation of the candidate of Political Sciences 23.00.05-ethnopolitology and ethno-state studies [Etnichna ta natsionalna identychnist suchasnoi ukrainskoi molodi] Kiev National University of construction and architecture. 16 p. [in Ukrainian].
6. Reviews of the production of Lev Kolodub's opera "The Poet" [Vidhuky na postanovku opery Levka Koloduba «Poet»] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. (2006). Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 106-111 [in Ukrainian].
7. Golinskaya, O. (2011). Ukrainian music will be listened to by the World [Ukrainsku muzyku slukhatyme svit] Culture and Life. P. 7 [in Ukrainian].
8. Dudnik, V. (2012) Interrelation of the national cultural space with the national identity in the context of globalizing world processes [Vzaiemozviazok zahalnonatsionalnogo kulturnoho prostoru z natsionalnoiu identychnistiu u konteksti hlobalizatsiinykh svitovykh protsesiv] Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky: scientific journal. Kiev, No. 4 (17). P. 129-138 [in Ukrainian].
9. Zagaikevich, M. (1973). Levko Kolodub [Levko Kolodub.] Kiev: Muzykalnaya Ukraina publ., 58 p. [in Ukrainian].

10. Interview of composer Lev Kolodub to a journalist of the newspaper "Mirror of the week". [Interviu kompozytora Levka Koloduba] URL: https://zn.ua/ukr/ART/pobachiti_muziku_kompozitor_levko_kolodub_ne_odin_miy_tvir_proyshov_kolami_poneviryan_i_kazusiv.html. (accessed: 28.09.2021) [in Ukrainian].
11. Kuzyk, V. (2006). The Path to the Prophet in 20 years [Shliakh do Proroka dozhynoiu u 20 rokiv] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 96-100 [in Ukrainian].
12. Oleynik, L. (2004). Opera about Taras Shevchenko [Opera pro Tarasa Shevchenka] Muzykalnaya Gazeta, No. 2 (52). P. 2 [in Ukrainian].
13. About the Opera "Poet" [Opera "Poet"] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. (2006). Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev., P. 100-101 [in Ukrainian].
14. Rumyantseva, I. (2006). With think about Taras [S dumoi o Tarase] scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 95-96 [in Russian]
15. Sikorskaya, I. (2006). Musical and theatrical creativity of Lev Kolodub [Muzychno-teatralna tvorchist Levka Koloduba] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 69-82 [in Ukrainian].
16. Sikorskaya, I. (2006). "Poet" — handwriting of Lev Kolodub [«Poet» – pocherkom Levka Koloduba] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 101-104 [in Ukrainian].
17. Syuta, B. (2006). Globalizatsii processes and musical creativity on the edge of the third millennium [Hlobalizatsiini protsesy ta muzychna tvorchist na mezhi tretoho tysyacholittia] Scientific Bulletin of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky. Issue 50. Levko Kolodub: pages of creativity (articles, research, memoirs). Kiev. P. 258-277 [in Ukrainian].
18. Cherkashina-Gubarenko, M. (2008). European Opera House of the new millennium: ways of renewal [Yevropeyskyi opernyi teatr novoho tysyacholittia: shliakhy onovlennia] Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky: scientific journal. Kiev, №1. P. 118-125 [in Ukrainian].

VORONOVA TETYANA

Voronova Tatiana, creative post-graduate student of the Department of opera training and musical direction of Tchaikovsky National Academy of Music of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0003-1126-5779>

OPERA BY LEV KOLODUB "THE POET" AS A VECTOR OF THE DIRECTOR'S ACTUALIZATION OF THE KOBZAR'S IMAGE IN MODERN UKRAINIAN REALITIES

Creative and ideological prerequisites of the director's appeals to L. Kolodub's opera "The Poet" are considered. The reasons for the need for a new scientific and creative understanding of opera in the socio-cultural realities of a modern Ukraine are clarified. **The scientific novelty** of the research is determined, which consists of the original conceptual vision of updating the performance in accordance with the requirements of the present on the basis of synthesis of achievements of scientific thought and creative heritage of iconic figures of Ukraine and abroad. **The purpose of the research** is the need for new readings of the opera "The Poet" by Lev Kolodub as an ideological and integral work, devoid of the narrative of the Soviet era and the pathos of canonization of Kobzar as a "Superman", which is not characterized by human and romantic experiences, **the research methods** chosen: to determine the influence of world socio-cultural processes on the musical theater of Ukraine – system-analytical; to consider the creative heritage of L. Kolodub - biographical; to analyze the musical drama of the work — genre stylistic; to analyze the director's embodiments of the Opera — interpretative; to create your own concept of a creative art project — experimental modeling. **The main results and conclusions of the study** are obtained, which

are as follows: a long break between the time of writing the opera "The Poet" by L. Kolodub (1984-1988) and its first stage reading (2001) is associated with subjective reasons due to the inconsistency of actions between musical theaters of Ukraine. The opera "The Poet" from the point of view of the composer's idea is definitely a new look at the image of Taras Shevchenko. In fact, Levko Kolodub invented a new genre of musical theater with this work — "biographical opera". Its versatility can be regarded as an attempt by the composer himself to "revive the classics" and bring them closer to the audience's perception. In this vein, this work provides a wide range of opportunities for director's reading and can live an active repertoire, ideologically true life at opera venues in Ukraine and diasporas.

A comparative analysis of the Opera implementations in the Lysenko Kharkiv National Academic Opera and Ballet Theatre and the National Philharmonic of Ukraine allowed us to determine the difference between the director's approaches to solving mise en scene due to traditional (theater stage in Kharkiv) and non — traditional (concert hall in Kyiv, in the past-a room for balls of the merchant's House) locations.

The post-graduate student predicted her own conceptual vision of the creative art project - the opera "The Poet" by L. Kolodub, which provides for the use of the latest achievements of scientific thought and original creative findings of leading figures of musical theater in Ukraine and abroad.

Keywords: Lev Kolodub's work, opera "The Poet", musical drama, director's incarnations.

Воронова Т. А. Опера Льва Колодуба «Поэт» как вектор режиссерской актуализации образа Кобзаря в современных украинских реалиях

Рассмотрены творческие и идейные предпосылки режиссерских обращений к опере Л. Колодуба «Поэт». Выяснены причины необходимости нового научного и творческого осмысления оперы в социокультурных реалиях современной Украины. Определена **научная новизна исследования**, которая заключается в оригинальном концептуальном видении обновления спектакля в соответствии с требованиями современности на основе синтеза достижений научной мысли и творческого наследия знаковых режиссеров Украины и зарубежья. Очерчена **цель исследования** – потребность новых прочтений оперы «Поэт» Л. Колодуба как идейно целостного произведения, лишённого нарратива советской эпохи и пафоса канонизации Кобзаря как «сверхчеловека», которому не свойственны человеческие и романтические переживания. Выбраны **методы исследования**: для определения влияния мировых социокультурных процессов на музыкальный театр Украины – системно-аналитический; для рассмотрения творческого наследия Л. Колодуба – биографический; для анализа музыкальной драматургии произведения – жанрово-стилистический; для анализа режиссерских воплощений оперы – интерпретационный; для создания собственной концепции творческого художественного проекта – экспериментального моделирования.

Получены **основные результаты** и выводы исследования, заключающиеся в следующем. Длительный перерыв между временем написания Л. Колодубом оперы «Поэт» (1984–1988) и ее первым сценическим прочтением (2001) связан с причинами субъективного характера, обусловленными несогласованностью действий между музыкальными театрами Украины. Опера «Поэт» с точки зрения композиторского замысла – однозначно новый взгляд на образ Тараса Шевченко. Фактически, Л. Колодуб данным произведением создал новый жанр музыкального театра – биографическую оперу. Многогранность произведения может быть расценена как попытка самого композитора «оживить» классика и приблизить его к восприятию зрителем.

Сравнительный анализ воплощений оперы в Харьковском национальном театре оперы и балета имени Н. Лысенко и в Национальной филармонии Украины позволил определить отличия режиссерских подходов в решении мизансцен, обусловленные традиционной (театральная сцена в Харькове) и нетрадиционной (концертный зал в Киеве, в прошлом – зал для балов Дома купеческого собрания) локациями. Спрогнозировано собственное концептуальное видение автором творческого художественного проекта – оперы «Поэт» Л. Колодуба, которое предусматривает применение в режиссерском решении новейших достижений научной мысли и оригинальных творческих находок признанных мастеров музыкального театра Украины и зарубежья.

Ключевые слова: творчество Л. Колодуба, опера «Поэт», музыкальная драматургия, режиссерские воплощения.